

Головне у служінні дітям з інвалідністю – привести їх до Ісуса, передаючи Божу любов

Пастор Віталій Сич та його дружина Ольга почали служіння дітям з інвалідністю три роки тому. Подружжя влаштовує свята і тижневі табори відпочинку неподалік Вінниці для дітей-аутистів, із синдромом Дауна, хворих на ДЦП, із вадами слуху і зору тощо.

Наступний текст подано за записом виступу Ольги Сич 24-го листопада в церкві адвентистів сьомого дня у Харкові, де подружжя ділилося досвідом служіння. Розмова із братами й сестрами тривала близько чотирьох годин, супроводжувалася таборовими піснями, відео-презентацією, запитаннями присутніх.

Стисло передаємо оповідь, умовно поділивши на декілька тематичних блоків.

З чого і коли починати служіння “особливим дітям”?

Дехто питає: “А з чого почати?” Починайте з молитви. Лише Бог підкаже як рухатися до мети. Господь владнає безліч проблем, рішення яких, здавалося б, не існує: формування команди, пошук території, фінансування тощо.

Як почалося саме наше служіння?

Знайома сестричка Ліля потоваришувала із батьками “особливої” дитини. Переїнялася їхніми проблемами, і захотіла допомоги. Усвідомила: наше суспільство не готове прийняти таких людей. Ця думка не давала Лілі спокою, спонукала відвідати міжконфесійний табір для особливих дітей. Побачивши як влаштовано роботу із “особливими” дітьми, вирішила розпочати це служіння у Вінниці. Повернулася, створила команду, організувала табір. Перші два роки я допомагала інформаційно

та молитвою. У той час хворіла моя дитина, я більшість зусиль спрямовувала на родину.

Одного разу Ліля сповістила телефоном, що переїздить до Польщі. Їй було важко кинути табір, адже за роки служіння полюбила підопічних. То було як кинути рідну дитину. Ліля молилася аби Господь вказав їй на того, хто може замінити її у служінні “особливим” сім’ям. Сказала, що Господь вказав на мене, що зі мною табір продовжуватиме жити.

Я попросила звернутися до мого чоловіка: якщо він візьметься, то я тоді теж. Бо хочу перебувати разом зі своєю родиною. Віталій одразу погодився, ми прийняли цей виклик. Вперше без підготовки потрапили до табору. Планували програму, не знаючи чи вона годяща. Неправильний підхід, але ми були у форс-мажорі. Ризикнули і почали з молитвою.

Спочатку почувалися розгубленими. Їхали разом із відпочивальниками автобусом, потроху знайомилися, але коли дісталися місця, мали картину: команда зібралася в одному гурті, відпочивальники – в іншому. Ми боялися розпочати програму заходів, а вони – підійти до нас.

Ми боялися їм зашкодити, бо не знали й не розуміли їх. Це було ніби зустрітися із невизначеним об’єктом. Ясна річ, то не могло тривати цілий тиждень. Помолившись, ми наважилися “вступити в цю ріку”. Відкинули стереотипи і почали будувати звичайні людські стосунки, як уміли. Показували театральні сценки, співали пісні тощо.

Зрештою, відкриваючи своє серце, нічого не вимагаючи, без упередженості до їхнього стану, я відчула, що люблю цих дітей. Кожну дитину, як свою. Сказала собі: “Це – мої діти, котрим по два-три роки. Не важливо, що декому вісімнадцять, а зростом він вищий за мене. Розум – дитячий. Світ вони сприймають як малюки”.

Маючи трьох власних дітей, я почала реагувати на “особливих” як на своїх малюків: сприймала із захопленням перші кроки,

вимовлені слова, успіхи. Це було проявом Божого заповіту: “Люби мене і свого ближнього”. Стало легко.

Велика Мета.

Жодна справа не матиме успіху, якщо від початку не обрати мету.

Якою має бути мета, коли ми прагнемо допомогти дітям із особливими потребами? Універсальною: безкінечною, глибокою, глобальною. Тільки така Мета зможе вберегти від розчарування.

Якщо ми обираємо пізнавати Бога і Його любов, передавати ці знання, шлях до Мети буде безкінечним, адже Бог вічний. Лише способи передачі знання різняться, залежно від підопічних.

Мета є глибокою, адже прояви Бога зрозумілі малечі й дорослим.

Мета є глобальною, бо любов Божа охоплює кожен сферу життя.

Бог є реальністю і тільки й чекає, щоб ми запросили його показати нам свою любов. Це глобальний масштаб. Розпочинаючи проєкт, ми усвідомили, що мету нам також ставить Бог. Служіння стає простішим, зовсім інакше дивись на ситуацію. Наша мета – привести дітей до Христа і відкрити їм Божу любов.

Але як зробити?

Перший принцип служіння: підходжу до дітей із любов'ю, яку через мене дає їм Ісус. Поведінка “особливих” дітей може бути непередбачуваною. Хтось бурхливо реагує, в когось тече слінка з рота. Один хлопчик міг просто перед усіма сісти на галявинці справити нужду. У нього розум як у дворічної дитини, котра поняття не має де і як це робиться. Але, як сказано в першому посланні апостола Павла до Коринфян, любов покриває. Коли любиш дитину, тобі не важко витерти її, одягти штанці, зробити все так, щоб інші не звернули увагу. Коли відкриваєш серце Богові, Він вкладає у твоє серце мету привести дітей до Христа через любов, тоді все робиш не ти, а Бог через тебе.

Другий принцип служіння: коли я допомагаю цим дітям, я стаю їхніми руками, ногами, розумом. Живу заради них, а не заради власних інтересів.

Підсумую: в кожен свій захід закладайте мету: Божу любов і Христа, який є втіленням Божої любові. Глибшої, безкінечнішої та глобальнішої мети не буває. Пам'ятайте: цю мету ставить Бог. Якщо я все роблю не власним розумом і не власними силами, а спираючись на Господа, Він приведе до успіху, навіть якщо я професійно не підготовлена. Він навчить і допоможе.

Визначивши мету, оцініть власні ресурси. Першим ресурсом є команда однопумців.

Як створити команду?

Одна людина не досягне успіху в служінні багатьом “особливим” родинам. А де ж її взяти, цю команду? Люди всі різні, філософій багато, а команда складається з однопумців. Команда має спільну мету. Створюйте її з людей, котрі поділяють мету: донести Божу любов “особливим” дітям. Оскільки це метою Бога, ми не можемо просто взяти й піти до мети, аби з ким, навмання. Обравши мету, треба познайомити людей із нею, щоб справа розвивалася гармонійно. Не слід уподібнюватися лебедю раку та щуці, котрі тягнули кожен у свій бік. Таким чином, шукайте волонтерів у команду в своїй релігійній спільноті.

Якщо немає потужної спільноти, Вас тільки двоє, що робити? На самому початку служіння, дійсно, складно знайти волонтерів у команду. Знайдіть організацію або клас, куди можна прийти і розповісти про свою мету. Здружіться з цим колективом. Запросіть до співпраці зацікавлених, пояснивши, що саме робити. Людський ресурс дуже дефіцитний! Ми молилися і Бог його нам дав.

У нашій команді є “посади”: директор проєкту, адміністратор, координатор програми для дітей, координатор програми для дорослих, пастор, координатор музичного служіння, спорт-майстер, відповідальний за навчальні та ігрові зони.

Тільки злагоджена команда, об'єднана спільною метою, досягне успіху. Пильнуйте, щоб обрана мета проходила червоним рядком через організацію всіх без винятку заходів вашого служіння. Потенційно, батьки можуть долучитися до команди на наступних етапах, коли поділятимуть ваші погляди.

Знайомство з підопічними має проходити через добрі справи, які ми для них робимо. На етапі знайомства краще починати не з табору, а із запрошень на церковні заходи: служби, благодійні концерти, Свято врожаю тощо. Відчувши атмосферу, люди визначаться на скільки вона їм близька.

Знов запросіть на неформальну зустріч за чашкою чаю. Бажано, на свято з піснями для дітей і дорослих. Налагодіть особистий зв'язок. Щоб знайти правильний підхід, слухайте батьків. Вони дадуть поради як правильно брати дитину на руки, познайомлять із її особливостями. Вони – експерти.

Перш, ніж влаштувати табір “особливим” дітям, зустрічайтеся протягом року. Ми, найперше, підготували силами школи концерт і запросили “особливі” родини. Після виступів гралися із дітьми та чаювали. Застілля зручне для знайомства. Розпитайте гостей хто вони, звідки приїхали, які мають потреби і проблеми, як їх вирішують тощо.

Наші зустрічі ми назвали “Чисті сердечка”. Відповідним чином декоруємо приміщення, є фотозона у вигляді виготовленого нами великого рожевого серця. У програмі – пісні для дітей, театралізовані заходи, інтерактивні ігри, розваги для дітей і батьків із обов'язковим чаюванням. Все це проходить безпосередньо в нашій церкві. Таким чином, ми від знайомства переходимо до дружби.

Попервах батьки не надто довіряють нам дітей, адже ще не знають, що ми ставимося до них із любов'ю. Їм важливо спостерігати, як саме ми працюємо з дітьми. Якщо залучати батьків до розваг та вправ із дітьми, вони відчують добре ставлення; довіра і бажання співпрацювати зміцніють. Коли

стосунки зміцнюють, можна влаштовувати масштабніші зустрічі.

Навесні ми зробили одноденну таборову поїздку. Всі відчули його атмосферу. Плавали в басейнах, гралися у тематичні ігри, спілкувалися разом. Ми собі обрали просте завдання: дозвілля і спілкування. Потім, у тижневому таборі, всі остаточно здружилися. Спілкування має тривати цілорічно – до табору, у таборі, після табору.

Підсумуємо: рухаємося від загальних програм до вузькоспрямованих. Перший етап – знайомство, зближення, а в таборі від перших днів зав'язується дружба. Спільна діяльність сприяє порозумінню, не здружитися просто неможливо.

Після спільної діяльності в таборі приходять третій етап: батьки виявляють ініціативу, розповідають про свої можливості, пропонують себе в якості команди. Ми можемо довіряти їм якісь важливіші функції, залучати до служіння.

Є батьки, не з нашої церковної громади, котрі влилися в команду ще в таборі. Сказали, що хочуть допомагати. Доручила їм костюмовані театральні покази згідно сценарію. Ми назвали це "Вечірні історії". Щодня готували біблійні історії, що ввечера їх показували. Тато придумав собі костюм лісового мудреця і в цьому образі спілкувався із дітьми. Вони його любили неймовірно. Якщо треба було принести якесь завдання, повернути ситуацію до гри, він одягав костюм і починав гру. Ладен був навіть баранцем навкарачки повзати, по-справжньому траву їсти, аби лишень розважити дітей.

Потім зробили анкетування батьків, дізналися хто до чого схильний, що може робити, чим допоможе. За їхнього бажання, залучаємо в наступні заходи.

Цьогоріч готуючись до Різдвяної зустрічі, згадала: серед "особливих" родин є наші партнери. Їм замало приїхати, подивитися і роз'їхатися. Подзвонила мамі, кажу: "Віто, я маю ідею. Зробімо Різдвяну виставу за участі всіх наших відпочивальників. Запросимо до перегляду ваших друзів,

родичів". Вона так запалилася цією ідеєю! Даю сценарій для малечі, а вона вважає, що то складно для "наших" діток. Поступово розумію: їй хочеться внести власну лепту, створити щось своє. Ми домовилися: виставу показуватимемо в нашій церкві, треба йти за Євангелієм, вона напише сценарій. Я послала їй імпульс, вказала напрямом, а вона почала цей процес.

Треба бути природними, відкритими. Спілкуємося групою у Вайбері, обмінюємося досвідом, підтримуємо одна одну. Якось Віта пише: "Спасибі Вам! Ви дуже багато робите для нас, для наших діток. Ви навчаєте нас любити." Я відчула, що Бог вклав свою мету в наші серця, через кожен захід вона досягається, а Віта її озвучила.

Як розподіляти сили?

Керівник проекту має раціонально розподіляти сили. Як бути, коли, наприклад, є шість підлітків-волонтерів на двадцятьох "особливих" дітей?

Розташуйтеся у великій залі, поділивши її на окремі зони. Уявіть: волонтерові 15 років, до нього підійшли одразу троє "особливих" дітей. Якщо виникне позаштатна ситуація, він може не впоратися. Але в спільній залі ми, дорослі, спостерігаємо за усім процесом. Можемо одразу підійти і владнати проблему.

Дорослий спостерігач, має бути дуже уважним. Наприклад, бачу: дитині не цікаво. Вона не поводить себе агресивно, але видно, що нещасна. Підходжу й питаюся: "Що трапилося? Що ти хочеш?" А дитина мені: "Олю, а коли на батут підемо?" Я: "Хочеш на батут? Ходімо зараз!" Якщо моєї сили досить, щоб взяти цю дитину на руки – взяла і, не турбуючи маму, віднесла на батут.

За кожним аутистом, а вони люблять тікати, закріплюємо окремого волонтера, котрий неухильно відповідає лише за цю дитину. До складних дітей, які не можуть самотійно пересуватися, теж долучаємо по одному волонтеру. Дітей, котрі можуть це робити, лишаємо на одного волонтера, котрий охопить

певну кількість своєю увагою.

Мої волонтери – підлітки від шістнадцяти до двадцяти років. Найстаршій дівчині було 22. Більшості з них важко впоратися із складними дітьми. Із такими я працюю особисто. Маю досвід: трьох власних дітей носила, возила, опікувалася ними.

Молодші волонтери отримують прості завдання. У такий спосіб спостерігають, набирають досвід, упевненість. Поступово пропонують свою допомогу в чомусь складнішому. Спочатку я контролюю, даю поради. Якщо все добре, розумію, що підліток справляється, надалі довіряю цю роботу.

Нашій доньці 15 років, волонтерити почала у 12. Тоді вона захоплювалася рукоділлям. До служіння у таборі готувалася відповідально. Кілька місяців обирала в Інтернеті саморобки, зважаючи: зможуть “особливі” дітки їх створити чи ні? Перевіряла на скільки це складно, цікаво. Через власне серце пропускала кожну іграшку, з нами радилася. Склала список необхідних матеріалів. Ми знайшли у де все закупити. Простір ретельно організували: в окремій зоні “особливі” діти майстрували саморобки, дочка допомагала.

Скрізь потрібні спостереження і контроль дорослих; як координатори, відповідаємо за увесь процес і всіх дітей – “особливих” і волонтерів. Іноді, під час занять волонтер на секунду відволікся, у цю саму мить дитина підійшла і стукнула чимось. Ми вже цього не боїмося, навіть батьки розуміють, що діти є діти. Одразу аналізуєш ситуацію, забираєш твердий предмет, даєш щось безпечне, наприклад – повітряну кульку. Раджу наперед врахувати всі гострі кути, а тверді предмети замінити на безпечні.

Дуже важливо усвідомлювати: працюємо на повну силу. Не важливо, таборова це зустріч чи одноденна. Ми, організатори і волонтери, не відпочивати їдемо. Розслабитися і погратися не вийде. Ігри з “особливими” дітьми – наша праця. Все має бути підконтрольне. Працюємо цілодобово, належачи цим дітям так

само, як їхні батьки. Треба одразу налаштовуватися віддавати їм усі свої сили, увагу, комфорт, час і любов. Цілком. Самовідданість народжує Успіх. Але Бог відновлює сили, праця стає радісною, не тяжкою.

Де робити заходи для “особливих” дітей?

Територія має бути ресурсною: зручною, затишною, безпечною і красивою.

Залучаючи “особливих” гостей до загальноцерковних заходів, маємо продумати та влаштувати їм комфортне розташування й перебування. Чи зможуть люди на візках і милицях безпечно пересуватися? Чи сприйматимуть глухі або сліпі люди молитви у звичний для них спосіб? Як усі вони дістануться на зустріч, а потім – додому? Безліч деталей слід передбачити і організувати. Берімося допомагати тільки тим, кому можемо: Господь говорить про посильну допомогу!

Непросто знайти достатньо зручну і безпечну таборову базу для розваг “особливих дітей”. Перших табір був на природі, гралися на газоні між дерев’яних будиночків. Недолік – відкрите водоймище. Не надто годящі умови для “особливих” дітей.

Ми, як організатори, дійшли висновку, що територія повинна мати умови підвищеного комфорту. Якщо ставитися до цих людей на кшталт: “Нехай буде хоч якось!”, ми не досягнемо нашої мети. Бог хоче найкращого для кожного з них. Слід влаштувати все так, щоб вони відчули Божу любов. Кожен потребує, насамперед, задоволення фізіологічних потреб. Якщо є фізичний дискомфорт, про духовність вже не йдеться.

У даному випадку, треба врахувати більше, ніж звичайну фізіологію. Люди з медичними діагнозами потребують особливих умов, для кожного захворювання своїх. Що більше “дрібничок” врахуєте, то краще: умови сну і проживання, сходи, наявність порогів та пандусів, глибину басейнів, майданчики для відпочинку тощо.

На базі, що наймаємо, є комфортні номери з туалетами та душовими; басейни з гірками та дитячі ігрові майданчики з гойдалками; красива територія.

Організація навчального та ігрового простору.

Якщо захід проходить у спільній залі, розподіліть простір на функціональні зони. Не садіть дітей занадто близько одне до одного. Це може викликати спалахи гніву, роздратування.

Також має бути зона для відновлення. “Особливі” діти дуже швидко збуджуються і від того стомлюються. Треба мати місце, де вони можуть спочити і заспокоїтися. У нас не було окремої кімнати. Лише майданчик із матрацами на підлозі, щоб можна було розслабитися лежачи; і великий мішок з м’якими іграшками там же.

Коли краще проводити табори?

Коли відчуваєте внутрішню потребу і добре підготувалися. У нашому випадку ми влилися у вже налагоджений процес. Але без ретельної підготовки починати не раджу. Треба мати знання і любов. Діти це відчувають. Розповім на прикладі восьмирічної Ані, візочниці. Коли вона з мамою вперше приїхала до табору, я підійшла познайомитися. Мама розповіла, що причиною каліцтва дитини стала травма при народженні. Це визнала лікарка, котра приймала пологи. Мама говорила без жодної агресії. Позитивна людина, вкладається у доньку з такою великою любов’ю, що це допомагає їм жити. Тато їх кинув, підтримка – бабуся з дідусем.

Дівчинка не розмовляє, але трохи рухає руками. Я запитала дитину, що вона хоче? Може, малювати або ліпити? Вона рухами показала: малювати. Ми під’їхали до спеціального столика, я питала Аню, що саме вона малює, вона мені показувала. Дівчинка спілкується лише жестами на запитання. Помітила, коли проходжу повз неї, простягає руку. Я нахилиюся, вона мене обіймає, цілує, тоді я йду далі.

Розумієте, ця дитина вміє найголовніше, що повинна вміти людина: любити! Не я її навчаю любові, а вона мене. Адже вона не розуміє, що я можу їй щось дати. Не оцінює мої фінансові чи інші можливості. Вона просто відчула, що я прийняла її у своє серце. У відповідь віддає мені свою любов і подяку.

Це не інстинкт, так Аня ставилася не до всіх. Якщо я проходила повз неї не обійнявшись, її обличчя змінювало вираз. Я поверталася і пояснювала, що дуже поспішаю, але неодмінно повернуся до неї пізніше. І вона до цього ставилася з розумінням.

Де взяти кошти для служіння?

Орендувати територію і організувати табір – зовсім не дешево. Коли мій чоловік Віталій шукав місце для табору, об'їхав і оглянув багато потенційних майданчиків: баз відпочинку, дитячих таборів. Обрали за рівнем комфортності. На початку процесу не мали коштів, але молилися: “Господи, допоможи показати цим людям всю Твою любов!” і вдалося знайти необхідну суму.

Частину видатків компенсуємо з пожертв релігійних громад, у яких просимо допомоги. Молимося і звертаємося до окремих людей, котрі відгукуються на наші прохання. Робимо концерти “особливих” діток для бізнесменів-спонсорів. Вони бачать їх, розуміють важливість проекту, з радістю роблять пожертви. Не лише грошима. Одна людина подарувала яблука. Інша сестричка допомогла закупити канцелярські товари. Потім я згадала, що нам потрібні гелієві надувні кульки. Назвала кількість, вона каже: “Так, можете взяти зі знижкою”. Питаю: “А подарувати можеш?” Вона посміхнулася: “Можу!” і подарувала. Коли “гориш” справою, прагнеш допомогти діткам усім серцем, люди йдуть на зустріч. Бог допомагає знайти потрібні слова до їхніх сердець.

Як формуємо бюджет табору? “Особливі” діти відпочивають на безоплатній основі. Їхній відпочинок покривають спонсорські внески. Путівку оплачують лише дорослі супровідники дітей,

мінімальну суму, яку закладаємо з огляду на реальні можливості батьків.

Кому допомагати?

Перше. Господь сказав: “Що до снаги тобі, те й роби.” Ми не повинні братися за допомогу усім без винятку людям із “особливими” потребами, без урахування категорії, до якої вони належать. Треба зважувати свої можливості і розуміти, кого саме хоче доручити нам Бог. Маємо надавати посильну допомогу, не намагаючись втілити щось понад силу.

Другий чинник, який треба враховувати – кількість людей, чиї потреби спроможні задовольнити. У нашому таборі збирається разом п'ятдесят душ – дітей і батьків. База, на якій ми провадимо табір, фізично не прийме більше. Цьогоріч заявок мали більше, але довелося відмовляти, бо не мали де їх оселити.

Чіткий розпорядок дня.

Табір прокидається у визначений час. Усі разом, діти й дорослі, робимо зарядку. Це одне із найулюбленіших ранкових занять: навіть візочники любляють активності.

Після руханки – сніданок, далі – басейн. Саме на цей час нам його надавали. Після басейну – майстер-класи, вільний час, обід, денний сон, а після сну – спільний таборовий захід. Наприклад, рухливі ігри, естафети, театралізовані сценки тощо. Головне – об'єднати всіх у грі.

Потім – вечеря, знову басейн, і спілкування перед сном. У цей час діти виступають перед батьками: співають, розігрують сценки. Наостанок підводимо підсумки дня і йдемо спати.

Чого з “особливими” дітьми робити не можна?

Найперше, не можна жартувати як із звичайними. У одній грі треба було здолати велетня. Діти захоплено спостерігали як їхні татусі борюкалися із велетнем-силачем і перемагали його.

Таким чином у їхню свідомість закладалася адаптаційна програма.

Один брат, веселун і добряк, теж любив лягати на траву, а діти на ньому вовтузилися, як на м'ячику. Усім подобалося. Якось брат жартома сказав одному хлопчикові із синдромом Дауна щось на кшталт: “Давай поборемося! Ось я тобі зараз покажу!” Інші діти це побачили і гуртом кинулися захищати хлопчика. І так активно, що потім брат ділився осяянням: “Так жартувати не можна! Вони, реально, можуть побити!”

Ці діти не розуміють сарказму, жартів, двозначностей. З ними можна спілкуватися весело, але – ясно, однозначно, відкрито.

Друге, чого не можна робити – порушувати слово. Один татусь зробив подарунки кільком дітям, а решта прибігли і також зажадали подарунків. Він більш нічого не мав, діти дуже засмутилися. Тато розгубився: пообіцяв прийти знову, принести щось наступного разу. І не прийшов, бо не зміг: у нього виник комплекс провини. Це був негативний досвід, ми зрозуміли, що слід ретельно продумувати всі деталі, керуватися не емоціями, а планом дій. Один емоційний жест нічого доброго не дасть. Слід діяти командно і сплановано. Лише організованість принесе добрі плоди.

Третє. Не виявляйте страху перед хворобами. У нас відпочивають діти із “важкими” діагнозами. Ми – не медики. Хвороби – не наша справа. У нас інші завдання. Якщо батьки хочуть, щоб ми вислухали – слухаємо. Але давати поради про лікування і перейматися хворобами не слід.

Четверте. У таборі можуть виникати різні ситуації. Дитина може реагувати негативно, капризувати, плакати, не бажати спати тощо. Навіть конфлікти між батьками можуть статися. Як на все це реагувати? Спокійно. Всі – живі люди, зі своїм болем. Наше завдання, на скільки це можливо, вислухати їх і заспокоїти. Якщо ми не знаємо, як владнати ситуацію, краще помолитися, попрохати у Бога мудрості, щоб Він допоміг. Не поспішайте

активно реагувати, бо підкинете сала в багаття.

П'яте. Не треба цих людей жаліти. Ані батьки, ані діти не люблять, коли до них ставляться із жалощами. Наше завдання – створювати атмосферу свята, щастя. Буває, дитині стало зле, щось болить. Поспівчуйте. Але як? Через вирішення проблеми. Якщо щось болить, є медична сестра, котра полегшить біль. Якщо треба транспортувати дитину – допоможіть. Якщо хоче поспілкуватися – поспілкуйтеся. Тобто, задовольніть потребу. Не нав'язуйте допомогу, а спостерігайте і давайте те, чого потребують ваші підопічні.

Шосте. У жодному разі не застосовуйте силу, крик, гнів. Реакції дітей можуть бути непередбачувані і важкі. Ваші рухи мають бути спокійними, розміреними і демонструвати доброзичливість.

Наприклад, аутист може спокійно малювати, аж раптом побіжить. Це нормально: вони швидко втомлюються, бігаючи – відпочивають. Достатньо стати у бігуна на шляху і розставити руки. Він побачить перешкоду, зупиниться, повернеться на місце.

Якщо дитина не повернула назад, спитайте лагідно: “Куди ти, сонечко? Хочеш до мами? Добре, ходімо до мами, я тебе відведу”. Цього достатньо: дитина почула заповітне слово “мама” і підкоряється, бо розуміє, що її відведуть. Спокійно візьміть дитину за руку і ведіть. Якщо наполягати на тому, чого дитині не хочеться, буде конфлікт, вона опиратиметься.

Важливо зрозуміти: чого дитя хоче? Коли спостерігаєш за ними достатньо довго, вже вивчив їх, навіть незначні рухи говорять про наміри і потреби: втомилася дитинка чи хоче у туалет; шукає маму, чи хоче зайнятися іншим? Все стає зрозумілим. Не лінуйтеся усміхатися, спілкуватися, проводити разом час, щоб вони отримували позитивні емоції.

Як розробити розважальну програму?

Згадаймо знову нашу мету: привести дітей до Ісуса і показати

Божу любов.

Протягом семи днів треба нам займатися нашими підопічними. Програму вибудовуємо на біблійній історії, передаємо її інтерактивно, в ігровій формі весело, рухливо, з костюмами й декораціями. Ми робили маленькі костюмовані вистави за Біблією: Блудного сина, Закхея, дітям дуже подобаються ці історії!

Треба орієнтуватися на реальних людей і реальні можливості. Запитайте дитину: “У що ти любиш гратися?” У нашому таборі діти найбільше полюблили “совушку”, вони ж і запропонували. Гра проста. Обирається ведучий – “совушка”, навколо бігають “мишенята”. Вдень сова спить; ніч – “мишенята” завмирають; совушка виходить на полювання: роздивляється гравців. Хто засміявся чи ворухнувся, стає “совушкою”.

Часто грали у “фарби”, гра задовольняє потребу дітей у русі. Умова: зібрати певну кількість фарб, на долоні принести їх ведучому. Той їх змиває, дає цукерку, дитина знов біжить збирати фарби.

“Особливі” діти люблять гратися як звичайні. Відкриваєте пошуковець в Інтернеті, набираєте: “Рухливі ігри надворі”. Пропонується безліч; вибирайте які підійдуть “вашим” дітям.

Створюючи програми, треба враховувати діагнози. У нашому таборі були діти із синдромом Дауна, ДЦП, аутисти. Торік, і одна сліпа дівчинка. Яким чином задовольнити потреби дітей усіх категорій? Ми організували все так, щоб вони доповнювали одне одного, а не заважали. Це дало позитивні результати: діти здружилися.

Цьогоріч, міркуючи над програмою, переживала і молилася: “Господи, що саме Ти хочеш, щоб ми показали цим дітям?” Господь відповів: “Не бійся! Бери те, що робила з підлітками”.

Я назвала програму “Агенція СМС: Світло, Місія, Спасіння”. Спочатку діти потрапляють на свято світла; це гра для дітей і

дорослих. Граючись, розповідаємо як Бог створив світло. Пояснюємо, що світлом є і Бог, і вони самі. Протягом семи таборових днів оповідаємо про створення світу, гріхопадіння, прихід Ісуса.

У таборі була дівчинка Софійка, з ДЦП. Прекрасна ораторка, вона у таборі 5 років – від початку заснування, коли Ліля створила цей проєкт. Вона така інтелектуально розвинена, що навіть дорослим цікаво з нею спілкуватися. Готуючи заходи, згадала про неї. Міркувала: “Програма – яскрава, образна, з інтелектуальним навантаженням. Спрости складне простіше, ніж захопити примітивним інтелектуально розвинену дитину. Програма для старших підлітків сприяє грі батьків із дітьми. Для дітей зі збереженими розумовими здібностями вона згодиться. Для тих, чиї розумові здібності втрачено – теж, адже вона костюмована”.

Виглядало так: барвисті декорації, яскраві персонажі; аутисти та діти з синдромом Дауна добре реагують. Ставиться серйозне запитання, дорослі не одразу дають відповідь. Гарне тренування розумній дитині, як Софія; вона хоче думати, шукати відповідей, розгадувати інтригу.

Спостерігаючи за дітьми, під їхні потреби купляєш інвентар. Зважайте: що робить і любить, куди йде, чим цікавиться? Під ці потреби придумуйте програму. Якось я помітила, що один хлопчик, вже вісімнадцяти років, дуже любить бавитися з м'ячиком. Мама ствердила, що то його улюблена забавка: вдома він має безліч м'ячків різного кольору і розміру. Наступного року я підготувала цілий мішок різних м'ячків. Ми грали з ним у волейбол. У нього неймовірна реакція. Може дивитися в інший бік, але м'ячик вхопить. Якби він навчився грати у баскетбол, його б у кожному команді взяли!

Мама поскаржилася: “Не вдається навчити його літер, розвішувала скрізь картинки, але успіху не досягла” Кажу їй: “Та ж ліпше було кошики баскетбольні розвішувати, він же – природний баскетболіст!” А мама: “А й справді! Як я не здогадалася?!” Уявляєте, яка це приємність мамі, коли її

дитину похвалили? Станьте партнерами батькам.

Інший приклад дитини із збереженими розумовими можливостями: Надійка. Говорить нечітко, але любить спілкуватися. Наприклад, їй не цікавий масаж, але є потреба поговорити. Вона запрошує: “Олю, пішли!” Якщо дитина хоче, іду з нею і відволікаю увагу від процедури масажу. Ми жартуємо, балакаємо про цікаве для неї. Час минає швидко, процедура переноситься комфортніше.

“Особливі” діти не люблять реабілітації: масаж, басейн. Прагнуть спілкування, щасливого дитинства, святкової атмосфери. Це ми їм і даємо.

Ці діти – унікальні. Наприклад, Ліза з синдромом Дауна. Про таких говорять “сонячні діти”. Ліза дуже сильна і любить обійматися. Коли вперше підбігла і обняла мене, я заледве не впала. Тепер як бачу, що біжить, стаю в стійку і готуюся до обіймів. Ліза може добряче придавити, але це говорить про силу її любові.

Вона усім допомагає. Якось один хлопчик співав пісню про маму. Я не могла слухати без сліз, струмками текли. Раптом підходить Ліза і простягає мені серветку: “Витри сльози”. Уявляєте? Ніхто не звернув уваги(!), а Ліза помітила.

Іншим разом веду за руку п’ятнадцятилітню дівчинку. Підходить Ліза і каже: “Животик!” Не розумію: “Що – животик, Лізо?” Вона вказує ручкою: у дівчинки футболка задралася, животика видно, негарно це, опустити треба. Розумієте, яка турботлива?

Хлопчик із зламаню ногою вийшов на сцену, сів на стілець. Ліза миттю під ногу стільчик поставила! Жоден дорослий не здогадався, а дівчинка із синдромом Дауна зорієнтувалася: нога має перебувати у спокої. Ось така вона, Ліза-Помагайка!

Ми іноді дивимося на “особливих” дітей через стереотипні уявлення: гадаємо, вони нічого не тямлять. Нічого подібного! Кожна така дитина – особистість. Вони не “овочі”, а дуже активні, позитивні, дружелюбні, радісні. Образно мислять, все

відчують і розуміють. Тільки спілкуються інакше. Простий дотик, пісня, посмішка, ласкаве слово іноді можуть дати ефект, кращий за реабілітацію. Без любові до них підходити не можна: вони все відчують. І, вдячні, віддають серце. Після першого літнього табору, зробила висновок: кожен із них по-своєму геніальний. Треба інтуїтивно відчувати їх, а підказку дадуть батьки.

Потенціал дітей у їхніх батьках. Табір – для сильних і беззахисних, наполегливих і успішних, жертвних і вразливих, добрих і відкритих: люблячих батьків. Ми геть різні, але в таборі – одна родина. Їм бракує позитиву, свят, спілкування, друзів, простору, відпочинку. Часу, навіть, бракує! Їхнє життя складається із навчання, реабілітації, ЛКК, перевірок.

Діти та батьки дуже люблять гратися, спілкуватися, створювати програми. Важливо все робити разом: ходити в басейн, їсти за спільним столом, розважатися. Ми дуже згуртувалися, почувалися великою родиною. Виробилося спільне прийняття несхожості одного-одного. Ми сприймаємо як даність нашу відмінність, любимо один одного. В “особливих” дітях і в звичайних ця думка проросла в свідомості. Оскільки “особливі” сприймають проблему буденно, навіть простіше сприймають чужу відмінність, ніж здорові.

Вони спостерігають, радіють, закохуються. Дві дівчинки із синдромом Дауна помітили, що серед наших волонтерів є юна закохана пара. Знаєте, що ці діти зробили? Сплели обручки із трави і передали – секретно, через одного з наших працівників! Щоб ті не здогадалися, від кого надійшов подарунок! Так, вони хотіли, щоб Ірина і Влад одружилися. Ці діти сповнені прагнення жити за законами, які встановив Бог! Вони не виходять за межі пристойності, роблять це дуже щиро, по-доброму. За ними цікаво спостерігати і спілкуватися з ними!

Не може бути одного сценарію для всіх. Щоразу створюйте новий, від серця. Поступово ваші можливості розширюватимуться, а підопічні – батьки і діти – надаватимуть матеріал для ідей та звершень, підкажуть чого хочуть. Спершу треба вивчити запит, а

потім дати на нього пропозицію. І прийде Успіх.

Підсумуймо.

Літо надає багато можливостей. Хоча, в зимовому таборі, пару днів, теж може бути цікаво і ресурсно. Як сказала про табір Софійка: “Тут можна покричати, поверещати і побігати!”. Нагадаю: дитина хвора на ДЦП, візочниця. Вона ледве ходить, але отримала можливість побігати! Бігала, на скільки здатна і раділа з цього. Табір, є платформою для дружби, спілкування, досягнення мети: дати батькам і дітям відчутти любов Божу і познайомити з Христом.

Промова Ольги Сич у Харкові, запис – Вікторія Березка